

№3 2022 (108)

Видається з жовтня 1999 року
Реєстраційне свідоцтво:
серія KB №23669-13509 ПР
від 9 листопада 2018 року
ISSN 1562-529X
Передплатний індекс: 22863

ЗАСНОВНИКИ:

Харківський національний
університет радіоелектроніки

Харківський національний
педагогічний університет
ім. Г. С. Сковороди

Харківський регіональний інститут
державного управління Національної
академії державного управління
при Президентові України
Приватна фірма «Колегіум»

РЕДАКЦІЯ

Ю. Д. БОЙЧУК,

головний редактор

Л. О. БЕЛОВА,

заступник головного редактора

О. П. КОТУХ,

відповідальний редактор

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ

Україна, 61166, Харків,
просп. Науки, 14. ХНУРЕ

тел.: +38 (093) 688-43-30,
+38 (057) 702-08-30

E-mail: newcollegium.journal@gmail.com
<https://nure.ua/branch/zurnal-noviy-kolegium>

Затверджено вченою радою
ХНПУ ім. Г. С. Сковороди,
протокол №7 від 02.09.2022

**Журнал внесено до переліку
наукових фахових видань України
з педагогічних наук, категорія "Б"**

**Видається за сприяння
Ради ректорів вищих навчальних
закладів Харківської області
та Харківського університетського
консорціуму,
за підтримки Департаменту науки
і освіти Харківської обласної
державної адміністрації**

НОВИЙ Колегіум

НАУКОВИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЖУРНАЛ

ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

РЕДАКЦІЙНА РАДА

В. І. АСТАХОВА, доктор історичних наук, професор, Україна

В. С. БАКІРОВ, доктор соціологічних наук, професор, академік НАН
України, член-кореспондент НАПН України, Україна

Л. О. БЕЛОВА, доктор соціологічних наук, професор, Україна

В. О. БОГОМОЛОВ, доктор технічних наук, професор, Україна

Ю. Д. БОЙЧУК, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент
НАПН України, Україна

Т. О. ДОВЖЕНКО, доктор педагогічних наук, професор, Україна

В. А. КАПУСТНИК, доктор медичних наук, професор, Україна

О. Е. КОВАЛЕНКО, доктор педагогічних наук, професор, Україна

Т. В. КРУТСЬКИХ, доктор фармацевтичних наук, професор, Україна

А. І. КУЗЬМІНСЬКИЙ, доктор педагогічних наук, професор, член-коре-
спондент НАПН України, дійсний член Міжнародної слов'янської акаде-
мії освіти імені Я. А. Коменського, Україна

С. Є. ЛУПАРЕНКО, доктор педагогічних наук, професор, Україна

О. О. МАТВЄЄВА, доктор педагогічних наук, доцент, Україна

С. В. ПАНЧЕНКО, доктор технічних наук, професор, Україна

Л. Є. ПЕРЕТЯГА, доктор педагогічних наук, професор, Україна

В. С. ПОНОМАРЕНКО, доктор економічних наук, професор, член-коре-
спондент НАПН України, Україна

Н. О. ПОНОМАРЬОВА, доктор педагогічних наук, професор, Україна

В. П. САДКОВИЙ, доктор наук з державного управління, професор,
Україна

В. В. СЕМЕНЕЦЬ, доктор технічних наук, професор, Україна

Є. І. СОКОЛ, доктор технічних наук, професор, член-кореспондент НАН
України, Україна

В. В. СОКУРЕНКО, доктор юридичних наук, професор, член-кореспон-
дент Національної академії правових наук України, Україна

Т. О. СТРЕЛКОВА, доктор технічних наук, професор, Україна

МАРК БРАУН, професор, директор Національного інституту цифрового
навчання, Дублінський міський університет, Ірландія

ТЕРЕЗА ЯНИЦКА-ПАНЕК, професор PUSB, Державний університет
Стефан Баторій в Скерневице, Польща

ЗМІСТ

ОСВІТА ТА СУСПІЛЬСТВО

Бойчук Ю. Освіта збереже Україну!.....	3
Пономарьова Н. Іван Матвійович Неклюдов та Іван Федорович Прокопенко: освіта і наука як сенс життя.....	5
Ворожбит-Горбатюк В., Боярська-Хоменко А., Собченко Т. Кордоцентризм педагогічного світогляду Івана Прокопенка і Григорія Сковороди.....	13
Се Кежань. Партнерство — константа життєтворчості Івана Прокопенка і Григорія Сковороди.....	17

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ

Постригач Н. Європейський інструментарій забезпечення якості педагогічної освіти наприкінці ХХ — початку ХХІ століття: виклики для України.....	21
Мельникова О., Олійник Ю. Досвід практичної підготовки магістрантів спеціальності «Економіка» в умовах онлайн навчання.....	28
Галкіна Т. Використання мережних технологій в практиці освітньої підготовки та перепідготовки військових лікарів.....	33
Доценко С.О., Чжоу Ань. Формування інтернет-культури майбутнього викладача музичного мистецтва в освітньому середовищі ЗВО.....	37

МЕТОДОЛОГІЯ ОСВІТИ

Соляр В., Радченко Л. Економічна школа Прокопенка.....	42
Андрієвська В., Шинкарьова Д. Цифрова та медіаграмотність як умова становлення сучасного покоління.....	50
Батюк Л., Жерновникова О. Сучасна освітня цифрова компетентність майбутніх лікарів Польщі як Європейської держави.....	55
Дементьєва Т. Артистизм як необхідний компонент педагогічного професіоналізму викладача.....	66
Власенко Я. Поняття фінансової грамотності у дослідженнях Івана Прокопенка і зарубіжних фахівців.....	70
Му Веньлун. Роль інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці музично-педагогічних працівників у процесі навчання у КНР.....	75

ЛІТОПИС

Левченко Н. Знакові системи біблійної герменевтики в площині поетики творів давньої української літератури.....	79
---	----

ІНФОРМАЦІЯ

Анотації.....	84
---------------	----

Мова видання — українська, російська, англійська.
Художник обкладинки О. Дербілова.
Виконавець комп'ютерної верстки В. Тарасенко.
При використанні матеріалів журналу посилання на «НК» обов'язкове.
Точка зору редакції може не співпадати з точкою зору авторів.
Підп. до друку 22.09.2022. Формат 84×108/8. Папір офсетний.
Друк на ризографії. Умов. друк. арк. 9,7. Облік.-вид. арк. 9,2.
Тираж 300 прим. Зам. № 114. Ціна договірна.
Частина тиражу розповсюджується безкоштовно.

Адреса редакції: Україна, 61166, Харків, просп. Науки, 14, Харківський національний університет радіоелектроніки.
Тел. (057) 702-08-30. E-mail: newcollegium.journal@gmail.com
Оригінал-макет підготовлено і тираж надруковано в ПФ «Колегіум», 61093, Харків, вул. Іллінська, 57/121, тел. (057) 703-53-74. Свідцтво про держреєстрацію: серія КВ № 16592-5064ПР від 23.04.2010.

© «Колегіум», 2022.

Цифрова та медіаграмотність як умова становлення сучасного покоління

Віра Андріївська,
Дар'я Шинкарьова

Сьогодні становлення і розвиток учнівської молоді проходить в складних кризових умовах — пандемія COVID-2019, війна на сході України з 2014 та початок її активної фази з 24 лютого 2022 року й, як наслідок, *перехід на цифрове* навчання. Це орієнтує педагогічну спільноту на переосмислення та застосування нових методологічних інструментів, дидактичних підходів, які відповідатимуть вимогам сучасності та потребам особистості.

Специфіка становлення сучасного покоління, сутність підготовки особистості до подальшого успішного життя в умовах динамічних змін у суспільстві частково пояснюється «теорією поколінь» [16]. На сьогодні є значна кількість праць науковців у дослідженні цієї теорії (G. Codrington, N. Howe, W. Strauss, M. Umryk, I. Павлюк, О. Струтинська та ін.). Відповідно до теорії розрізняють такі типи поколінь [2; 9; 12; 14; 16], зокрема:

- Мовчазне покоління (~ 1927–1944), народжене в період жорстких репресій, в період Другої світової війни. Представники цього покоління терплячі, мовчазні та виконавчі; вкрай шанобливо ставляться до закону, статусу людини; намагаються дотримуватися правил; працьовиті.

- Покоління бебі-бумерів (~ 1945–1962) відрізняється високим рівнем патріотизму; їм притаманний командний дух і колективізм, цінним є допомога один одному, співпраця. Для представників цього покоління важливо відчувати себе

потрібними в очах суспільства; відчувати, що вони незамінні. Представники цього покоління освічені й досвідчені в багатьох галузях.

- Покоління Х (~ 1963–1980) зросло в період економічних та політичних змін (зокрема, розвиток новітніх ІТ-технологій), а отже це люди, які готові до змін, вчаться й будують кар'єру протягом всього життя. В роботі обов'язково повинні бачити сенс. Надають великого значення моральним нормам, а тому уважні до людей та вміють успішно вибудовувати ділові комунікації.

- Покоління Y або покоління “міленіум” (~ 1981–1997). Розвиток і повсюдне поширення ІТ-технологій сприяло становленню покоління, яке на інтуїтивному рівні відчуває мінливість сучасного світу. Представники цього покоління прагнуть розвиватися в різних сферах одночасно й, як наслідок, нескінченно пробують свої сили в різних іпостасях, вважаючи, що робота, перш за все, повинна приносити задоволення. Саме у цього покоління починає відмічатись залежність від цифрових технологій.

- Цифрове покоління (~ 1998 — 2014), відмінною особливістю якого є орієнтація на себе — самопізнання, самовизначення, самореалізація у світі. Представники цього покоління все більш потенційно схильні до хорошої освіти, самоорієнтовані на високий рівень досягнень; навчання для них — це гармонія між пізнанням нового, самовдосконаленням, грою та розвагою.

- Покоління Альфа (~ 2015–2035),

діти, які цьогоріч вступають до школи. Для цього покоління Інтернет є продовженням існування з народження. Це діти, які легко сприймають цифровий контент, поглинають рекордно велику кількість даних (у порівнянні з попередніми поколіннями).

Таким чином, сьогодні у школі навчаються абсолютно нові за типом мислення діти, проте, за теорію поколінь [2; 16], нині переважна більшість тих, хто навчається, — цифрове покоління. Це потенційно геніальні особистості, швидкість розумових процесів у яких в десятки разів швидша, ніж у народжених до 2000-х років. Це молодь нової формації, яка виходять за межі традиційної вікової психології і стандартні методи навчання втрачають свою дієвість. Цифровому поколінню недостатньо дати лише знання, необхідно навчити користуватися ними [4; 12]:

- опрацьовувати інформацію, яка відображаючи розвиток сучасної науки і техніки, має тенденцію швидко «старіти», втрачати цінність й замінюватись новою інформацією;

- критично мислити, розвивати нові ідеї; розв'язувати нестандартні проблеми;

- навчатися самостійно та в команді, включатись у різні види діяльності;

- навчатися впродовж життя (відповідати соціальним вимогам високотехнологічного суспільства).

- Мета статті: обґрунтування сутнісних характеристик і визначення тенденцій становлення сучасного покоління в умовах переходу на “надзвичайне віддалене навчання”.

Сьогодні необхідність вибору нового стилю навчання підкреслюється психологами, які наполягають на тому, що специфіка навчання цифрового покоління, з одного боку, зумовлена викликами сучасності й зростанням молоді в інформатизованому оточенні (віртуальному просторі), а з іншого — повинна нівелювати специфічні риси його представників, які проявляються, зокрема [1; 3; 13]:

- у розвитку кліпового мислення (вільний доступ до цифрового контенту

й, як наслідок, орієнтація на сприймання великого обсягу інформації, зокрема, щоб бути в курсі подій);

- у недостатній сформованості вмінь критично аналізувати значний об'єм інформації (розпізнавати хибні / правдиві факти тощо);

- у недостатній сформованості умінь взаємодіяти з представниками старших поколінь (цифрової розрив), а також з однолітками (скорочення часу на офлайн-взаємодію сприяє, зокрема, спрощенню спектру емоцій, не вмінню їх висловлювати тощо).

У цьому контексті особливої актуальності набуває орієнтація цілей та змісту шкільної освіти на розвиток в учнів “цифрових навичок 4К” [1; 13]:

- *критичне мислення* — здатність критично сприймати цифровий контент (аналізувати інформацію, звертати увагу на її джерело, співставляти факти, отримані з різних джерел, відхиляти інформацію, яка не заслуговує на довіру);

- *креативність* — здатність створювати і знаходити нові оригінальні ідеї, нестандартно підходити до вирішення поставлених завдань, а отже самонавчатися і самовдосконалюватися протягом усього життя (адже розвиток ІКТ-середовища досяг такого рівня і поширення, що суттєві трансформації традиційних знань, умінь є неминучими; і на новому витку історії затребуваними стають дослідник, новатори; молодь, яка більш схильна до нестандартних рішень);

- *комунікативні навички* — здатність встановлювати й підтримувати доцільні е-взаємовідносини задля досягнення поставлених результатів навчання;

- *кооперація* — здатність до командної співпраці.

Чільне місце у проблемі розвитку в учнів “цифрових навичок 4К” посідає робота з інформацією, адже навчання у школі передбачає ускладнення інформаційного контексту, активне включення молоді до певного цифрового інформаційного середовища (у тому числі й через перехід на “надзвичайне віддалене навчання”).

Схарактеризуємо у цьому ракурсі зазначені вище цифрові навички.

Інформація є найціннішим глобальним ресурсом. Проте сьогодні стрімке зростання інформаційного простору випереджає здатність суспільства й держави створювати інструменти для виявлення недобросовісних публікацій, дезінформації, фейків [8]. За таких умов особливо затребуваними стають навички сучасної людини перевіряти інформацію на достовірність, приймати зважені рішення на основі отриманої інформації — *вміння критично сприймати інформацію*, а саме [1; 5; 7]:

- оцінювати своєчасність інформації, її повноту, важливість;
- аналізувати факти, які лежать в основі інформації; перевіряти логіку подання фактів;
- перевіряти сумнівні відомості (адже фактичні помилки можуть виникнути, наприклад, в результаті неточного цитування або при перекладі з іншої мови);
- звертати увагу на першоджерело, наявність посилання на нього.

Водночас, зростаючи в умовах інформаційної насиченості сучасне покоління природно сприймає й опрацьовує значні об'єми інформації й відрізняється високим рівнем пам'яті, розвиненим логічним мисленням, високим рівнем розвитку образного мислення. Як наслідок, сучасна молодь часто проявляє *креативність* — нестандартний підхід до вирішення поставлених завдань. У цьому контексті сьогодні особливої актуальності набуває розвиток в учнів умінь:

- розв'язувати нестандартні проблеми, бачити в проблемі якомога більше можливих сторін і зв'язків;
- оригінально відходити від шаблонності під час виконання дій;
- презентувати власні винаходи.

Сьогодні сучасне покоління розвивається одночасно в двох «паралельних світах» — реальному й віртуальному. Для цієї молоді протиставлення віртуального й реального не є актуальним, тому що для них це все злило воедино, і один

світ є природним продовженням іншого. «Не відчуючи» тілесно віртуального середовища, сучасне цифрове покоління успішно реалізує в його межах соціальні взаємовідносини — *комунікацію* [1; 11]. Віртуальне спілкування для цифрового покоління є нормою, яка вимагає від молоді володіння вміннями:

- встановлювати й підтримувати доцільні взаємовідносини;
- сприймати й розуміти іншу точку зору;
- дотримуватись культури спілкування, позитивно «розв'язувати» нестандартні ситуації, які виникають під час спілкування.

Поширення нової форми комунікації сприяє зростанню значущості формування у сучасного покоління навичок *е-кооперації* — здатність учня до командної роботи онлайн. Це особистісна властивість, яка характеризує вміння дотримуватися погоджених правил спілкування в онлайн групі й вимагає сформованості низки таких умінь:

- доброзичливо й приємно спілкуватися в онлайн просторі; бути товариським;
- контролювати свої емоції, нести за них відповідальність;
- уникати конфліктних ситуацій;
- розв'язувати міжособистісні проблеми, приймати рішення (управлінські здібності).

Аналізуючи завдання Нової української школи, слід звернути увагу на те, що розвиток в учнівської молоді розглядуваних навичок вдало реалізується в межах курсу «Цифрова та медіаграмотність».

В Україні регіональний експеримент з упровадження медіаосвіти було започатковано у 2011 р., а інформаційно-цифрова компетентність учнів увійшла до десяти ключових компетентностей у межах освітньої реформи «Нова українська школа». Це дало поштовх дослідженню багатьох нових аспектів розвитку в учнів цифрової та медіаграмотності. У цьому ракурсі на увагу заслуговує складність понять цифрова та медіаграмотність (рисунк).

Порівняння понять цифрова та медіаграмотність у ракурсі розвитку в учнів цифрових навичок 4К [10; 15]

Порівнюючи поняття “цифрова грамотність” і “медіаграмотність” Н. Тілікіна підкреслює, що обидва поняття базуються на навичках критичного мислення. Медіаграмотність, як правило, фокусується на умінні критично користуватися медіа, тоді як цифрова грамотність більше стосується уміння безпечно й етично використовувати цифрові медіа. Авторка підкреслює, що медіаграмотність використовує форми комунікації та кооперації і виробляє способи спілкування, у свою чергу цифрова грамотність — вміння читати, писати і спілкуватися з використанням цифрових технологій [10; 15].

Таким чином, сьогодні цифрова інформація стає основним ресурсом зміни культури, цінностей, мислення молоді. Чим далі, тим більше людство відходить від традиційних парадигм мислення і виробляє нові традиції, форми спілкування [4]. Нове єдине інформаційне середовище, нові інструменти, технології, нова форма комунікації зумовлюють перехід на новий, більш високий рівень інформаційної культури відповідно до сучасних вимог інформатизованого суспільства. Це передбачає впевнене і водночас критичне застосування засобів ІКТ для роботи з цифровою ін-

формацією й, як наслідок, упровадження у закладах загальної середньої освіти уроків з цифрової та медіаграмотності — не лише вимога часу, а й умова становлення сучасного покоління. Перспективними напрямками подальших досліджень уявляється уточнення особливостей викладання інтегрованого курсу “Цифрова та медіаграмотність” у закладах загальної середньої освіти в умовах переходу на “надзвичайне віддалене навчання”.

Література

1. Андрієвська В. М. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 015 — професійна освіта (за спеціалізаціями). Харків, 2019. 580 с.
2. Діти покоління Альфа. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://dity.in.ua/statti/rozvitok-i-vikhovannya/diti-pokolinnya-alfa-khto-ce-ta-yak-ikh-vikhovuvati>.
3. Корольчук М. Чим небезпечно кліпове мислення? [Електронний ресурс].

Режим доступу: <https://learning.ua/blog/201902/chym-nebezpechne-klipove-myslennia/>.

4. *Кремінь В. Г.* Інноваційність як вимога часу. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://znannya.org.ua/index.php/novini-znannya/nauka-i-suspilstvo/56-filosofiya/286-innovatsijnist-yak-vimoga-chasu>.

5. *Медіаграмотність* — це необхідне вміння для сучасної особистості. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/mediagramotnist_tse_neobkhidne_vminnya_dlya_suchasnoi_osobistosti_liliya_grinevich/.

6. *Основи роботи з інформаційними джерелами.* [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.cpk.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=798.

7. *Остапенко Л., Соловійова О.* Підготовка майбутнього вчителя інформатики до здійснення медіаосвітньої діяльності // Медіапростір. 2015 Вип. 7. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/8492/1/Ostapenko%2C%20Solovyova.pdf>.

8. *Перевірка інформації на достовірність у процесі підготовки джерельної бази бібліотечного аналітичного продукту в умовах інформаційного протистояння.* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://nbuvip.gov.ua/>.

9. *Струтинська О. В.* Особливості сучасного покоління учнів і студентів в умовах розвитку цифрового суспільства // Open educational e-environment of modern University. 2020. № 9. С. 145–160.

10. *Тілікіна Н. В.* Медіа-, інформаційна і комп'ютерна грамотність як компоненти цифрової грамотності // Наукові записки Львів. ун-ту бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. 2021. Вип. 29. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.5149025>

11. *Федорець М. А., Лисенко О. В.* Інформаційне суспільство як нове медіасередовище освіти та виховання // Медіасередовище та виховання дітей за умов інформаційного суспільства. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://journal.osnova.com.ua/article/35660>.

12. *Яким буде наступне покоління дітей?* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://osvitoria.media/opinions/yakym-bude-nastupne-pokolinnya-ditej/>.

13. *4 навички для успіху.* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://intboard.ua/pres-sluzhba/blog/4-navichki-dlia-uspkhu/>.

14. *Codrington, G.* Detailed Introduction to Generational Theory. TomorrowToday. (2008). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ngkok.co.za/sinode2016/intro-generations.pdf>.

15. *Hobbs R.* Learning Processes for Digital & Media Literacy. Digital and Media Literacy: A Plan of Action. Washington DC: Aspen Institute and Knight Foundation, 2010. 68 p. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.aspeninstitute.org/events/2010/11/10/digitalmedia-literacy-plan-action>.

16. *Howe N., Strauss W.* (1991). Generations: The History of America's Future, 1584 to 2069. N.York: William Morrow & Company. ISBN 978-0-688-11912-6.

20.08.2022

Відомості про авторів:

Андрієвська Віра Михайлівна — доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри інформатики; Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди; Харків, Україна; email: andvera80@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1632-4045>; Google Scholar: https://scholar.google.com.ua/citations?user=4z1fc_kAAAAJ&hl=uk; Scopus Author ID: 57218569677.

Шинкарьова Дар'я Анатоліївна — здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти; кафедра інформатики; Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди; Харків, Україна; email: andvera80@gmail.com; ORCID; Scopus; Google Scholar.